

6. Бачкай Т. Хозяйственный риск и методы его измерения / Т. Бачкай, Д. Мессен. – М.: Экономика, 1979. – 133 с.
7. Романенко Л. Ф. Ризики у банківській діяльності / Л. Ф. Романенко, А. В. Коротеева // Фінанси України. – 2013. – № 5. – С. 121 – 127.
8. Вітлінський В. В. Ризик у менеджменті / В. В. Вітлінський, С. І. Наконечний. – К.: ТОВ «Борисфен-М», 1996. – 336 с.
9. Вербицька Г. Л. Управління економічним ризиком / Г. Л. Вербицька // Фінанси України. – 2014. – № 4. – С. 34 – 41.
10. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навч. посіб. / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. – К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2004. – 200 с.
11. Лапуста М. Г. Риски в предпринимательской деятельности / М. Г. Лапуста, Л. Г. Шаршукова. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 224 с.
12. Примостка Л. Економічні ризики в діяльності банків / Л. Примостка // Банківська справа. – 2004. – № 3. – С. 16 – 23.
13. Івченко І. Ю. Економічні ризики: навч. посібник / І. Ю. Івченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.
14. Синки Дж. Управление финансами в коммерческих банках / Дж. Синки. – М.: Catallaxy, 1994. – 820 с.
15. Шапкин А. С. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций: монография / А. С. Шапкин. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2003. – 544 с.
16. Волкова Н. И. Управление банковской деятельностью: учебн. – практ. пособие / Н. И. Волкова. – Донецк: Юго-восток, 2003. – 338 с.
17. Кондратюк Е. А. Понятие банковских рисков и их классификация / Е. А. Кондратюк // Деньги и кредит. – 2016. – № 6. – С. 43 – 50.
18. Воцилко М. Основи управління ризиками у банківській справі / М. Воцилко // Вісник НБУ. – 2011. – № 12. – С. 51 – 52.
19. Аналіз банківської діяльності: підручник / [А. М. Герасимович, І. М. Парасій-Вергуненко, В.М. Кочетков та ін.]; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2010. – 599 с.
20. Банковское дело / Под ред. О. И. Лаврушина. – М.: Банковский и биржевой науч.- консуль. центр, 1992. – 428 с.
21. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник. – 2-ге вид., доп. і перероб. / Л. О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
22. Осипенко Т. В. Построение комплексной системы управления банковскими рисками / Т. В. Осипенко // Деньги и кредит. – 2013. – № 12. – С. 49 – 60.
23. Бор М. З. Менеджмент банків: організація, стратегія, планування / М. З. Бор, В. В. Пятенко. – М.: ИКЦ «ДИС», 1997. – 288 с.
24. Севрук В. Т. Банковские риски / В. Т. Севрук. – М.: «Дело ЛТД», 1994. – 72 с.
25. «Про методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України» Постанова Правління Національного банку України № 361 від 02 серпня 2004 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

УДК 330.34.014-026.23:339.92:005.332.4(477)

Н.П. ЧОРНА,
д.е.н., професор, Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та менеджменту,
Тернопільського національного економічного університету

Напрямки і перспективи входження України до міжнародного економічного співробітництва

У статті розглянуто стратегічні напрями виходу України на міжнародну арену. Наведено фактори впливу на конкурентоспроможність національної економіки України на сучасному етапі. Визначено основні задачі, на які повинна орієнтуватися динаміка економічного розвитку української держави за умов глобальної трансформації світової економіки та формування інтегрованих мереж міжнародного виробництва. Окреслено стратегічні пріоритети та акценти сучасних інтеграційних орієнтирів України. При цьому зазначено, що має бути врахована провідна роль транскордонного співробітництва у процесі європейської інтеграції, значення якого неухильно зростає.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, економічна інтеграція, конкурентоспроможність, транскордонне співробітництво, валютні відносини, інноваційна сфера, ринкова економіка, капітал.

Н.П. ЧЕРНАЯ,

д.э.н., профессор, Нововолынский учебно–научный институт экономики и менеджмента,
Тернопольского национального экономического университета

Направления и перспективы вхождения Украины в международное экономическое сотрудничество

В статье рассмотрены стратегические направления выхода Украины на международную арену. Приведены факторы влияния на конкурентоспособность национальной экономики Украины на современном этапе. Определены основные задачи, на которые должна ориентироваться динамика экономического развития украинского государства в условиях глобальной трансформации мировой экономики и формирования интегрированных сетей международного производства. Определены стратегические приоритеты и акценты современных интеграционных ориентиров Украины. При этом отмечено, что должна быть учтена ведущая роль трансграничного сотрудничества в процессе европейской интеграции, значение которого неуклонно растет.

Ключевые слова: международное сотрудничество, экономическая интеграция, конкурентоспособность, трансграничное сотрудничество, валютные отношения, инновационная сфера, рыночная экономика, капитал

N.CHORNA,

Dr Sci. (Econ.), Professor of the Novovolynsk Institute of Economics and Management
of the Ternopil National Economic University

Directions and prospects of Ukraine's accession to international economic cooperation

The article examines the strategic directions of Ukraine's output in the international arena. Factors of impact on the competitiveness of national economy of Ukraine at the present stage are showed. The main problems, on which should focus on the dynamics of economic development of the Ukrainian state under conditions of global transformation of the world economy and the formation of integrated networks for international production are determined. Strategic priorities and emphases of modern integration guidelines of Ukraine are outlined. It is noted that should take into account the leading role of cross–border cooperation in the process of European integration whose value is steadily increasing.

Keywords: international cooperation, economic integration, competitiveness, cross–border cooperation, foreign relations, sphere of innovations, market economy, capital.

Постановка проблеми. Посилення процесів економічної інтеграції в світі є важливим фактором міжнародних економічних відносин. Після здобуття Україною незалежності інтеграція до світогосподарської системи і налагодження багатосторонньої міжнародної кооперації стали головними пріоритетами зовнішньоекономічної політики держави.

Функціонування міжнародних інституцій є умовою і невід'ємною складовою розвитку світової економіки. Серед основних внутрішніх обмежень держав щодо включення до світогосподарських процесів є недосконалість інституціонального забезпечення міжнародної економічної взаємодії.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Основні положення сучасної теорії міжнародної торгівлі та методи аналізу міжнародних торговельних відносин викладені у наукових працях В. Будкіна, В. Кордена, В. Крамаренко, П. Лін-

дєрта, М. Портера, Є. Савельєва, П. Самуельсона, А. Філіпенка та ін.

Проте, незважаючи на численні наукові дослідження щодо різних аспектів включення держав в процеси міжнародної економічної взаємодії, питання розбудови механізму інтеграції залишаються недостатньо вивченими і потребують подальших досліджень.

Мета статті – визначити напрямки та перспективи включення України до світогосподарської системи.

Виклад основного матеріалу. Всебічна інтеграція України до організаційних структур світового господарства, зокрема до ЄС, є стратегічною метою зовнішньоекономічної політики держави.

Стратегічні напрями виходу України на міжнародну арену наступні: 1) формування сучасної системи державного управління, політична реформа; 2) формування інтелектуально–орієнто-

ваної економіки, розширення міжнародного співробітництва у всіх напрямках – від гуманітарного, науково-технічного до політичного, оборонного, створення зони вільної торгівлі з ЄС у 2007 році, укладення Європейської угоди про асоціацію, вступ до ЄС, набуття повноправного членства в ЄС; 3) консолідація суспільства та відродження духовних цінностей нації, кардинальні зміни у бюджетному процесі, реформування системи органів державної влади, реалізація програми боротьби з корупцією та програм «Здоров'я нації», «Конкурентна освіта», «Відродження села», «Розвиток високих технологій», Програми підвищення енергоефективності української економіки.

Реалізація поточних і стратегічних торгово-економічних інтересів країни шляхом ефективної участі в багатосторонніх торгівельних переговорах при створенні нових правил міжнародної торгівлі створює націлену на економічне зростання державну політику. Конкурентоспроможність національної економіки України на сучасному етапі визначається дією наступних факторів: стабільні валютні відносини; розвиток інноваційної сфери; інтенсивність зовнішньоекономічного обороту; взаємодія та органічне поєднання з провідними міжнародними організаціями в сфері економічної діяльності.

Стабільні валютні відносини. Оскільки в зовнішньоекономічних зв'язках, а також в валютних відносинах переплітаються політика і економіка, промислове виробництво і торгівля, валютні відносини займають особливе місце в національному і світовому господарстві, в змаганні між суб'єктами господарювання з метою здобуття конкурентних переваг. Якщо міжнародні валютні відносини нестабільні, то валютні кризи негативно впливають на процес відтворення, який в умовах інтернаціоналізації господарського життя вимагає знання загальноприйнятого цивілізованого кодексу поведінки на світових ринках валют, кредитів, цінних паперів, золота [4]. Гарантом стабільних фінансових валютних відносин між країнами в довгостроковій валютній політиці, що підтримуються Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку, Законодавством України, є проведення поточних валютних операцій з рухом капіталу, тобто експорт капіталу в іноземну економіку та імпорт іноземного капіталу в Україну. Обмежуючи рух капіталів, країна отримує можливість маневру для встановлення відсоткової ставки в інтересах

реальної економіки, а не виключно для забезпечення цілей курсової політики або в залежності від рівня відсоткових ставок за кордоном.

Розвиток інноваційної сфери. Національне регулювання розвитку інноваційної сфери – важливий напрямок одержання глобальних конкурентних переваг України на шляху інтеграції в світовий простір, в якісних змінах економічного зростання. Найважливішою передумовою суттєвого прискорення інноваційних процесів є формування масштабного та динамічно зростаючого внутрішнього попиту на інновації з боку всіх видів споживачів та секторів економіки. На сьогодні його параметри є незадовільними, що зумовлюється переважно структурними особливостями національної економіки (макроекономічними, галузевими, технологічними). На внутрішньому ринку цей процес найвідчутніше стримувався масованим імпортом виробничого обладнання та високотехнологічної продукції споживчого призначення. На зовнішньому ринку попит на вітчизняну високотехнологічну продукцію обмежувався або внаслідок певної замкнутості таких ринків, або більш сприятливою кон'юнктурою матеріально-сировинних ринків.

Організаційно-економічні механізми формування інноваційного попиту повинні розбудовуватись з урахуванням специфіки промислових галузей (сфери споживання продукції, технологічної прогресивності, соціальних та екологічних характеристик тощо). Тому інноваційний попит в галузях, які сьогодні працюють переважно на кінцевого споживача (соціально-значущі галузі), необхідно стимулювати на основі: остаточного подолання кризових явищ, несумісних з реалізацією інвестиційних проектів; зростання платоспроможного попиту населення; зменшення тиску імпорту (якіснішого або дешевшого, досить часто через недобросовісну конкуренцію); реалізації масштабних державних програм і проектів соціального характеру; проведення системної і послідовної політики імпортозаміщення.

Українську державну інноваційну політику доцільно доповнити аудитом ефективності економічного розвитку. Це дозволить виявити фактори, які перешкоджають досягненню максимального ефекту при використанні певного обсягу трудових, матеріальних, фінансових ресурсів, обґрунтувати пропозиції щодо підвищення ефективності використання державних коштів

[7]. Фіскальний механізм України повинен бути націленим не тільки на поповнення державного бюджету, але й стати реальним інструментом для вирішення завдань інноваційно-технологічного розвитку, оскільки виграшна конкурентна стратегія полягає в об'єднанні високих технологій і висококваліфікованого менеджменту з нижчими, ніж у конкурента, виробничими витратами. Активне державне втручання в поліпшення позицій національного виробника, в стимулювання попиту на промислові інновації, в координування стратегічних інвестиційних програм з експортною орієнтацією має поліпшити рейтинг інвестиційної привабливості країни.

Інтенсивність зовнішньоекономічного обороту. Українська економіка посіла у міжнародному розподілі праці місце, притаманне сировинно орієнтованим низькотехнологічним економікам світу. Така ситуація потребує принципово нових методів пристосування до вимог сучасного світового ринку, координування стратегічних інвестиційних програм з експортною орієнтацією виробництва, прагматизації економічних взаємовідносин з провідними центрами світової економіки.

Взаємодія та органічне поєднання з провідними міжнародними організаціями в сфері економічної діяльності. Прискорення динаміки економічного розвитку української держави за умов глобальної трансформації світової економіки та формування інтегрованих мереж міжнародного виробництва повинна орієнтуватись на наступні задачі:

Україна має скористатись унікальним гео-економічним розташуванням на євразійському континенті і, за рахунок посилення внутрішніх конкурентних переваг, запропонувати новий поштовх розвитку регіонального економічного співробітництва. Посиленню вагомості України в регіональному економічному співробітництві сприятиме її ключове значення в економічній і енергетичній безпеці європейського регіону.

Необхідними є якісні зміни в спеціалізації України в світовому поділі праці за рахунок впровадження комплексної експортної стратегії, орієнтованої на підвищення частки в експорті інноваційної та традиційної вітчизняної продукції з високим рівнем доданої вартості, збільшення обсягів надання високотехнологічних послуг. Зміцненню експортної стратегії України сприятиме реалізація «Державної програми забезпечення конкурентоспроможності національної еконо-

міки в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції», спрощення режиму інвестування за межі країни з метою формування на ключових для України ринках мереж постійної комерційної присутності та сервісних центрів обслуговування української продукції.

Активізація ролі міжнародної науково-технічної кооперації України, насамперед на стадіях комерціалізації розробок, тобто розширення міжнародного науково-технічного співробітництва, наукової кооперації, ліцензійної торгівлі, застосування технологій, участі у глобальних високотехнологічних проектах побудови конкурентоспроможної інноваційної Європи.

Концентрація зусиль України на забезпеченні успішної конкуренції з державами європейського регіону у сфері залучення прямих іноземних інвестицій.

Переорієнтація імпоротної стратегії України на захоплення технологічної реконструкції та модернізації української промисловості, обмеження ввезення в країну імпортованих товарів, які можуть вироблятися в Україні. Необхідним є конструктивне заохочення імпорту високотехнологічних виробів, які не мають аналогів на внутрішньому ринку, зокрема шляхом встановлення нульових ставок імпортного мита, виділення відповідних кредитних ліній для закупівлі обладнання, яке не виробляється в Україні, стимулювання сучасних мереж сервісу імпортного обладнання в Україні. Обмеження ввезення в країну споживчих товарів низької якості.

Активізація співробітництва між вітчизняними та іноземними підприємцями, асоціаціями виробників, громадськими інституціями, органами місцевого самоврядування, органами державної влади тощо.

Щоб увійти в інтегровану світову систему міжнародного виробництва зі своїми специфічними конкурентними перевагами, Україні необхідно вирішити багато актуальних проблем економічної політики, зокрема: внести необхідні зміни до вітчизняного законодавства відповідно до норм та стандартів організації.

Загалом можна визначити стратегічні пріоритети та такі акценти сучасних інтеграційних орієнтирів України [3]: реалізація європейського напрямку моделі відкритої економіки з урахуванням особливостей новітньої політики ЄС; розвиток взаємовигідних зовнішньоторговельних програм з іншими країнами на двосторонній та багатосторонній основах у межах угод про вільну торгів-

лю; динамізація торговельних зв'язків з країнами Балтії, Польщею, Угорщиною, Чехією, Словаччиною, Словенією в контексті політики розширення ЄС; налагодження співробітництва з країнами Північної Америки, із США; максимальне розширення контактів у товарообмінній сфері з країнами Близького Сходу, Перської затоки і Східної Азії, враховуючи потенціал українського експорту, імпортні потреби і можливості цих країн.

Головним чинником, що визначає успіх у просуванні до цивілізованих форм економічної інтеграції, є наявність достатніх і необхідних передумов соціально-економічного розвитку, а не тільки прагнення до об'єднання як самоціль.

Поряд із прийнятими «Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу» та «Програмою інтеграції України до Європейського Союзу» необхідною є розробка Концепції інтеграції України в ЄС. При цьому має бути врахована провідна роль транскордонного співробітництва у процесі європейської інтеграції [3], роль якого в умовах неврегульованості міждержавних відносин із рядом сусідніх держав об'єктивно зростає – в Україні 2/3 областей є прикордонними.

Транскордонне співробітництво належить до економічних процесів, що набули інтенсивного розвитку під впливом міжнародної економічної інтеграції. З розширенням і поглибленням економічного співробітництва європейських країн прикордонні регіони все більше стають зонами контакту національних господарств. У системі транскордонного співробітництва підтримуються і розвиваються різноманітні зв'язки: торговельні, господарські, культурні, наукові, туристичні тощо. Україна має великі потенційні можливості у налагодженні прикордонного співробітництва. Перехід до ринку сприяє підвищенню ролі прикордонних регіонів у міжнародному економічному співробітництві. Ці регіони мають переваги у вирішенні проблем раціонального використання природних і трудових ресурсів, прискореного освоєння прогресивних виробництв і технологій, поліпшення якості продукції, розширення можливостей оновлення основних фондів і асортименту продукції, що виробляється, у вирішенні екологічних питань тощо.

Транскордонне співробітництво реалізується як на регіональному, так і на локальному рівні. Однак на локальному рівні воно розвивається значно швидше і ефективніше. Розвитку такого

співробітництва на локальному рівні властиві чотири етапи: налагодження нових та відновлення існуючих зв'язків між партнерами регіону; визначення стратегії розвитку; розробка і забезпечення програм розвитку; створення вільних економічних зон.

Реалізація концепції інтеграції України в ЄС сприятиме співробітництву Уряду України і Європейської Комісії, що дозволить забезпечити доступ України до програм і ініціатив ЄС.

Провідним елементом такої концепції має стати вимога адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, що має охоплювати такі напрямки: адаптація законодавства України у сфері зовнішньоторговельних відносин з країнами ЄС з метою створення зони вільної торгівлі; адаптація права України до права ЄС. Адаптація законодавства України до норм Європейського Союзу буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності держави за рахунок залучення і використання іноземних інвестицій, розвитку міжнародної торгівлі між Україною та країнами ЄС як напрямку реалізації Угоди про партнерство і співробітництво з ЄС.

При розбудові напрямків інтеграційної взаємодії України необхідно враховувати участь у Єдиному економічному просторі як найбільш важливий напрямок міжнародного економічного співробітництва держави.

Висновки

Отже, на основі проведеного дослідження можна стверджувати, що особливим механізмом розвитку інтеграційної взаємодії України з країнами Євросоюзу є транскордонне співробітництво і формування євро регіонів. Роль євро регіонів у розбудові інтеграційного співробітництва України посилюється з урахуванням того, що західні області держави мають спільні кордони з країнами Євросоюзу.

Поряд із прийнятими «Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу» та «Програмою інтеграції України до Європейського Союзу» необхідною є розробка Концепції інтеграції України в ЄС. При цьому має бути врахована провідна роль транскордонного співробітництва у процесі європейської інтеграції. Провідним елементом такої концепції має стати вимога адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Важинський Ф.А. Диверсифікація та кооперація розвитку сільських територій регіону / Ф.А. Важинський, А.В. Колодійчук, О.С. Молнар // Наук. вісник Ужгородського унів-ту. Серія Економіка. – 2011. – Спецвип. 33. – Ч. 3. – С. 125–129.
 2. Колодійчук А.В. Інноваційний розвиток промисловості: завдання управління при врахуванні умов недосконалої конкуренції: монографія / А.В. Колодійчук. – Львів: Ліга-Прес, 2015. – 324 с.
 3. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності / Д.Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.

4. Овчинников В.В. Глобальная конкурентоспособность / В.В. Овчинников. – М., 2005. – 250 с.
 5. Сопільник Л.І. Управління конкурентоспроможністю машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України / Л.І. Сопільник, А.В. Колодійчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.10. – С. 222–227.
 6. Циганкова Т.М. Міжнародні організації / Т.М. Циганкова, Т.Ф. Гордеева. – К.: КНЕУ, 2001. – 449 с.
 7. Яковец Ю.В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций / Ю.В. Яковец. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2003. – 411 с.

УДК 338.439

О.Г. ГОНЧАРЕНКО,

д.е.н., доцент, Академія Державної пенітенціарної служби

Продовольча безпека кримінально-виконавчої системи як складова економічної безпеки держави

Досліджено особливості продовольчої безпеки кримінально-виконавчої системи України, як елементу економічної безпеки держави. Визначено потенційні внутрішні загрози та можливості продовольчої безпеки, які сприяють підвищенню економічної і соціальної ефективності функціонування кримінально-виконавчої системи та ресоціалізації засуджених.

Ключові слова: продовольча безпека, норми харчування, засуджені, ув'язнені, праця, ресоціалізація.

О.Г. ГОНЧАРЕНКО,

д.э.н., доцент, Академия Государственной пенитенциарной службы

Продовольственная безопасность уголовно-исполнительной системы как составляющая экономической безопасности государства

Исследовано особенности продовольственной безопасности уголовно-исполнительной системы Украины, как элемента экономической безопасности государства. Определены потенциальные внутренние угрозы и возможности продовольственной безопасности, которые способствуют повышению экономической и социальной эффективности функционирования уголовно-исполнительной системы и ресоциализации осужденных.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, нормы питания, осужденные, заключенные, ресоциализация.

O. GONCHARENKO,

Doctor of economic, Assistant Professor, Academy of State Penitentiary Service

The food safety of the penal system as a component of economic security of the state

Studied of the features food safety of the penal system of Ukraine, as part of economic security of the state. Identified the potential internal threats and opportunities of food safety, which promote economic and social efficiency of the penal system and resocialization of prisoners.

Keywords: food safety, food standards, convict, prisoners, work, resocialization.